

Lordul David NEUBERGER*

**„Cât valorează un nume?” – Viața privată
și discursul anonim pe Internet
Idei-cheie ale Conferinței 5RB, 30 septembrie 2014**

Introducere

1. Bună dimineața! E o plăcere oarecum stânjenitoare pentru mine, ca judecător senior, să mă adresez unui public alcătuit din avocați și jurnaliști. Avocații pot profita de inversarea rolurilor și pot evalua mai ușor calitatea discursului meu, decât as putea s-o fac eu în legătură cu pledoariile lor. Dacă avocații și judecătorii lucrează pe același teren al hățșurilor constituționale, jurnaliștii ocupă un teritoriu diferit. Cel puțin în trecut, judecătorii aveau tendința să-i privească pe jurnaliști ca pe niște persoane dornice să profite de o remarcă sau o observație imprudentă care putea fi considerată, în afara contextului, drept senzațională; jurnaliștii, în schimb, i-au privit pe judecători ca pe niște inși infatuați și inabordabili. Suspiciunea reciprocă pe care au întreținut-o judecătorii și jurnaliștii s-a bazat într-o oarecare măsură pe eroarea de apreciere a naturii rolului fiecăruia dintre ei. Deși rolurile noastre diferă mult, împărțim o funcție deosebit de importantă, și anume aceea de a trage la răspundere puterea, în special guvernul.

2. Două teme juridice de un interes deosebit pentru jurnaliști și în care apar momente de fricțiune cu judecătorii sunt libertatea presei și viața privată. Într-adevăr, ostilitatea vocală a jurnaliștilor manifestată în fața instanțelor față de unele hotărâri judecătorești, apoi ostilitatea față de alte hotărâri judecătorești, manifestată în afara lor, ilustrează paradoxul pe care cele două chestiuni îl alimentează.

3. De vreme ce dreptul la respectarea vieții private (în art. 8 din Convenție) și dreptul la libertatea de exprimare (în art. 10 din Convenție) au deopotrivă o importanță fundamentală, ele dau naștere adesea la conflicte sau cel puțin la tensiuni serioase, cum ar fi cele dintre

* Lordul Neuberger este Președintele Curții Supreme a Regatului Unit. Sursa: (www.supremecourt.uk). Traducător – Teodor Papuc. Traducerea nu a fost autorizată de către Curtea Supremă a Regatului Unit, deci nu obligă această instituție cu nimic. Ea a fost făcută în baza Licenței guvernamentale libere a Coroanei pentru informația din sectorul public. Titlul originalului englez este “What’s in a name?” – Privacy and anonymous speech on the Internet. Textul dintre ghilimele este luat din tragedia lui William Shakespeare – *Romeo și Julieta*, mai exact din Actul al II-lea, Scena 2. În traducerea lui Virgil Teodorescu (*W. Shakespeare, Opere complete*, vol. 3, Ed. Univers, București, 1984, p. 33-34), secvența sună așa: „*Julieta*: Dușman/ Doar numele îmi e, căci tu ești tu. Nu ești un Montague; ești tu! Și ce-i/ Un Montague? Nici mână, nici picior,/ Nici braț, nici față, nici o altă parte/ Din trupul bărbătesc. Alege-ți altul!/ Ce preț are un nume? Trandafirul./ Oricum i-ai spune, tot așa-și împarte/ Mireasma dulce. Astfel și Romeo,/ De l-ar chema oricum, ar răspândi/ Aceeași dulce vrajă ca și-acum./ Când toți îi spun Romeo. O, Romeo!/ Romeo, schimbă-ți numele ce nu-i/ Nimic din tot ce ai, și-n locul lui/ Mă ia întreagă!”. Întrucât nu suntem constrânși de ritm, rimă și măsură, am preferat varianta prezentată în titlul traducerii.

jurnaliști și subiecții articolelor lor. Instanțele sunt chemate de multe ori să facă un exercițiu de cântărire; așa cum s-a spus în *Campbell c. MGN*, „ambele sunt drepturi de o importanță vitală. Niciunul nu are întâietate asupra celuilalt”¹. Nicăieri nu este mai evidentă această tensiune decât în contextul ingerințelor în viața privată². Însă, mai curând decât reluarea acestui subiect uzat, vreau să analizez astăzi mai aprofundat relația dintre viața privată și libertatea de exprimare, din perspectiva progreselor din IT, în special din cea a evoluției Internetului.

O enigmă din secolul al XVIII-lea

4. După ce am invocat această minune modernă numită Internet, vă propun să încep, paradoxal, cu o enigmă care i-a tulburat și le-a atras atenția jurnaliștilor și avocaților din Londra cu mai mult de două secole în urmă. Mulți dintre voi veți fi lucrând lângă Fleet Street și poate că sunteți familiarizați, cel puțin din trecere, cu bătrâna cârciumă „Ye Olde Cheshire Cheese”. Pub-ul a avut mai mulți clienți de vază de-a lungul secolelor, nu doar Tennyson și Dickens, însă pentru discursul din această dimineață vreau să mă opresc doar la doi dintre aceștia, care aparțineau polurilor opuse ale spectrului politic de sfârșit de secol al 18-lea: teoreticianul politic și omul de stat Edmund Burke, parlamentar Whig, și un mare scriitor și lexicograf, Samuel Johnson, un Tory de seamă.³

5. Trebuie să iau în considerare în special reacțiile lor la scrierile unuia dintre cei mai mari și mai eficienți publiciști ai timpului său: scriitorul cunoscut sub pseudonimul de „Junius”. Junius a publicat o serie de scrisori anonime extrem de controversate, în paginile ziarului *Public Advertiser*. El⁴ a fost un campion timpuriu al libertății presei și al protecției juridice a libertății cuvântului, precum și un critic tăios al guvernului; probabil că atacurile sale publice au contribuit în 1770 la demisia Prim-ministrului, Ducele de Grafton. Nici membrii judiciarului nu au scăpat de vitriolul său. Într-o scrisoare, acesta spunea: „Judecătorii aflați sub influența guvernului pot fi destul de corecți în hotărârile date în cauzele private, însă rămân niște trădători în ochii publicului”.

6. Campania lui Junius și-a atins apogeul printr-o scrisoare adresată Regelui, publicată în decembrie 1769, care începea în felul următor: „Sir, – E o nenorocire a vieții tale și cauza reproșurilor și suferințelor la care a contribuit guvernul domniei tale faptul de a nu fi cunoscut niciodată adevărul gol până nu l-ai auzit din jalbele poporului tău”.

7. Scrisoarea a continuat cu acuzația de „continuă încălcare a legilor” și de „atac de amploare la principiile vitale ale constituției”. Este greu de imaginat un exemplu mai clar de rostire a adevărului către putere. Publicarea acesteia a condus la desfășurarea celebrului

¹ [2004] 2 AC 457 la [12] de către Lordul Hoffman.

² Este o temă asupra căreia s-a pronunțat în 2011 o comisie (pe care am înființat-o și condus-o când am fost Master of the Rolls). Raportul poate fi găsit aici: (<http://www.judiciary.gov.uk/wp-content/uploads/JCO/Documents/Reports/super-injunction-report-20052011.pdf>).

³ Firește că nu intenționez să caricaturizez viziunile politice și moștenirea lui Burke, despre care *Oxford Dictionary of National Biography* reține că a disprețuit „clasificarea partidelor politice și a rămas o sursă de inspirație și de argumente pentru generațiile de Conservatori și Liberali”, Burke, Edmund (1729/30-1797), *Oxford Dictionary of National Biography* (OUP, 2004).

⁴ Adopt masculinul ca gen al pseudonimului său. Genul lui Junius este, ca și identitatea sa, necunoscut.

proces al lui Henry Woodfall, editorul ziarului *Public Advertiser*, pentru calomnie⁵. Cazul a ajuns, în 1770, în fața Lordului Mansfield. Lordul Mansfield, care astăzi este considerat unul dintre cei mai mari Lord Chief Justices, era el însuși una dintre țintele predilecte ale lui Junius, care l-a numit odată „cel mai rău și mai periculos om din regat”.

8. Într-una dintre scrisorile sale către Mansfield, Junius a remarcat faptul că oprimarea unei persoane poate aduce bine, invocând originile *habeas corpus* în materie de oprire a oamenilor simpli. Prin urmare, e posibil ca pedepsirea lui Woodfall să fi fost și ea generatoare de bine, conducând la desfășurarea unei dezbateri publice cu privire la legea calomniei, la apărările legendare ale Decanului St. Asaph în 1784 și a lui Stockdale în 1789 de către Thomas Erskine,⁶ iar în final, la o schimbare benefică a regimului calomniei, datorată Legii lui Fox din 1792.⁷

9. Să ne întoarcem atunci la cele două figuri ale noastre din Ye Olde Cheshire Cheese: Burke și Johnson. Mulți dintre contemporanii lui Burke au crezut că el însuși era Junius⁸. Dacă ar fi fost adevărat, discursul lui Burke în Camera Comunelor, exaltând „onestitatea, fermitatea și integritatea” lui Junius, ar fi cam perfid.

10. Deși mult mai critic în privința opiniilor lui Junius, Johnston era și el măgulit de forța și retorica acestuia. În 1771, Johnson a scris despre Junius că siguranța sa era garantată datorită „discreției de nepătruns” și că acesta se bucura „de toate imunitățile invizibilului”⁹.

11. Atât Burke, cât și Johnson au recunoscut faptul că „Junius” își trăgea o mare parte din vigoare din anonim; putea critica într-o deplină imunitate puterea, în timp ce alții în epocă erau trași la răspundere. Junius reprezenta o voce critică și aprigă, chiar dacă uneori vulgară, care incita atât la schimbare politică, cât și la schimbare legislativă. Într-o epocă dominată de figuri impunătoare, acesta este pe drept cuvânt amintit ca unul dintre cei mai mari scriitori politici, deși identitatea sa rămâne încă o enigmă.

12. Boswell, biograful și prietenul lui Johnson, l-a întrebat odată dacă era corect ca această figură obscură să-și tăinuiască identitatea. Răspunsul dezinvolt al lui Johnson anticipează, fără o analiză temeinică, evoluția dreptului în materia informațiilor confidențiale: „Presupunând că autorul mi-a spus, cu titlu confidențial, că el era cel care semna cu Junius și că aș fi întrebat dacă într-adevăr așa este, mi-aș rezerva libertatea de a nega acest lucru, fiind ținut de promisiunea anterioară, expresă sau implicită, de a ține secretul. Și-acuma cum pot să nu fac pentru mine ceea ce aș face pentru Junius?”¹⁰

⁵ Consecințele căreia sunt redate în *R. c. Woodfall* (1770) r Burrow 2661.

⁶ Erskine l-a apărat, de asemenea, magistral pe Thomas Paine, când acesta a fost persecutat pentru publicarea celei de a doua părți a *Rights of Man*, cu o pasionantă pledoarie pentru dreptul la apărare chiar și al celor mai nepopulare figuri în rândul politicului. A se vedea recentul meu discurs, „Lordul Erskine și judecata jurilor”: (<http://www.supremecourt.uk/docs/speech-121018.pdf>).

⁷ La acel moment, opinia dominantă, însă mult-criticată, era aceea dacă problema calomniei era o problemă de drept pur. Prin urmare, juriul era îndrituit doar să decidă cu privire la împrejurările publicării, rolul acestuia fiind serios limitat în procesele privitoare la calomnie. Cu toate acestea, în procesul lui Woodfall, într-un exercițiu de activism al juraților, juriul a pronunțat verdictul de: „Vinovăție doar pentru tipărire și publicare”, care a condus la o vastă dezbateră la bară cu privire la efectul acestuia, unde s-a invocat comiterea unei erori judiciare. Legea din 1792 a abolit teoria juridică mult-păgubitoare.

⁸ O altă supoziție întrucâtva mai convingătoare îl favorizează pe Sir Philip Francis.

⁹ Considerații asupra Ultimelor Tranzacții privitoare la Insulele Falkland (1771).

¹⁰ *Boswell*, Viața lui Samuel Johnson.

De la Junius la blogging-ul anonim

13. Dați-mi voie să avansez cu două secole și un sfert. În ultima decadă, în presa *mainstream*, am fost martori la concentrarea atenției către personalitatea jurnalistului, fie el cronicar devenit celebritate, fie celebritate care a devenit cronicar. Uneori, primelor rânduri ale articolelor le-au fost adăugate fotografiile mari cât pagina ale autorilor, iar jurnaliștii răspund ei înșiși comentariilor lăsate pe versiunile web ale articolelor lor. Micro-bloguri precum Twitter au contribuit la acest trend. *The Economist*, ale cărui articole nu sunt semnate de autorii lor adevărați, reprezintă o excepție notabilă de la regulă.

14. Probabil că bloggerii, mai mult decât jurnaliștii tradiționali, sunt cei care se aseamănă cu anonimul Junius. Internetul oferă unui număr fără precedent de persoane posibilitatea de a publica cu ușurință, cu costuri minime sau chiar gratuit și, probabil cel mai important, sub un relativ anonim. Pentru mulți utilizatori, contul de Facebook sau de Twitter este în același timp un amvon sau o strană. Apoi, un număr de factori fac dificilă ștergerea permanentă a materialelor publicate pe internet, conducând la propunerea unora de a se institui „termene de expirare” ale informațiilor¹¹. Exceptând asemenea soluții radicale, utilizatorii de Internet sunt din ce în ce mai pricepuți în a limita sau a preveni încălcarea vieții lor private; modalitățile de „căutare privată” pe browserele de Internet împiedică stocarea de informații ale istoricului căutărilor. Alții au găsit remedii juridice, așa cum o arată recenta și pentru mulți comentatori discutabila hotărâre privind „dreptul de a fi uitat”¹².

15. În sfera politică bloggingul anonim a prosperat. Pentru a da un exemplu suficient de cunoscut, fostul blogger politic anonim „Guido Fawkes” este mai curând renumit în mediul scris pentru a fi cerut „scalpurile” politicienilor, inclusiv pe cel al unui ministru în funcție din Regatul Unit¹³. Cu toate acestea, bloggerul a rămas în anonim abia cinci luni, până când a fost „demascată” de cei de la *The Guardian*¹⁴. Ca să citez titlul postării sale de pe blog care se referă la acest subiect, „Atât de mult sub anonim”. Ironia este firește că, cu cât mai popular și mai de succes devine un blog, cu atât mai mare este interesul pentru identitatea autorului său anonim, și mai ales interesul din partea presei *mainstream*. Așa cum foarte bine a spus răposatul și regretatul Lord Roger *In re Guardian News and Media Ltd and others*¹⁵: „Cât valorează un nume? ‘Foarte mult’, ar răspunde presa. Asta pentru că povestirile despre persoane cunoscute sunt mai atractive pentru cititori decât cele despre persoane neidentificate. Nimic altceva decât natura umană. [...] Obligația de a o comunica într-o formă abstractă, austeră, lipsită de o mare parte din interesul său pur omenesc, ar putea foarte bine să conducă la două efecte: comunicarea să nu fie citită, iar informația să nu fie transmisă. În fine, o asemenea abordare ar putea amenința viața ziarelor și revistelor, care pot să informeze publicul doar dacă atrag suficienți cititori și doar dacă fac destui bani pentru a-și continua activitatea”.

16. Cum o arată observațiile Lordului Rodger, instanțele pot recunoaște în anumite circumstanțe existența unui interes legitim al presei pentru publicarea numelor indivizilor. De exemplu, în acest an am văzut noi organizații succedându-se în fața Curții de Protecție pentru

¹¹ Cum a propus Viktor Mayer-Schönberger în *Delete: The Virtue of Forgetting in the Digital Age*.

¹² *Google Spain SL și Google Inc c. Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) și Mario Costeja González* (C-131/12).

¹³ (<http://www.theguardian.com/politics/2009/apr/12/guido-fawkes-damian-mcbride>)

¹⁴ (<http://order-order.com/2007/02/12/so-much-for-anonymity/>)

¹⁵ [2010] UKSC 1.

a li se anula interdicțiile realizării de investigații (un context în care hotărârile sunt de regulă anonimizate) ca să-i poată identifica pe cei implicați în litigii¹⁶.

17. Cu toate acestea, interesul perfect legitim pentru aflarea identităților acestor bloggeri poate fi considerat cu greu necesar a conduce la consecințe îngrijorătoare, însă există argumente, în interiorul și în afara presei. De exemplu, un jurnalist de la *The Sunday Times* a scris că „dacă bloggerilor li s-ar fi adus la cunoștință faptul că anonimatul lor nu era garantat în mod absolut, ar fi fost mai atenți. Așa că, probabil, dezvăluirea ocazională a identității reprezintă nivelul de control de care comunitatea bloggerilor are nevoie”¹⁷. Dat fiind că situația conduce la un efect de descurajare, unii vor susține, fără să aibă dubii, că un astfel de sentiment trebuie tratat cu cea mai mare grijă.

18. Mai mult, acest lucru a fost afirmat în apărarea sa de către autorul din spatele pseudonimului „Fata cu o singură linie”. Mulți oameni știu că a cunoaște identitatea autorului este dificil de catalogat ca fiind o chestiune de interes public, deși ar putea fi într-adevăr plasată sub această umbrelă.

19. Situația a fost analizată în instanțele engleze în cauza *Autorul unui blog v ziarul Times Limited*¹⁸, cauză declanșată de o cerere formulate de către un blogger pentru a împiedica publicarea identității sale de către ziarul reclamat. Bloggerul, despre care s-a aflat după pronunțarea hotărârii că este un ofițer de poliție, avea un blog intitulat „Night Jack”, unde și-a publicat varii opinii și observații critice referitoare la activitatea poliției. Dl judecător Eady a ajuns la concluzia că blogging-ul este, în mod esențial, o activitate publică, iar nu privată. Astfel, bloggerii nu se bucurau de o așteptare legitimă legată de protecția vieții private. Despre această hotărâre nu se poate spune că este o aplicație a dreptului nostru privind informațiile confidențiale în starea lui curentă, însă ridică *problema* nivelului de protecție a discursului anonim în era Internetului, în comparație cu epoca lui Junius.

20. Dacă activități precum blogging-ul și, probabil, prin extensie, postarea pe rețelele sociale și publicarea unor fotografii sau filme video pe site-uri de tipul Flickr, Instagram și YouTube trebuie considerate activitate publică, este dificil de argumentat pentru utilizatorii de Internet că au o speranță rezonabilă la respectarea vieții private, fie în legătură cu identitatea acestora, fie în general.

21. Saga NightJack are un corolar interesant în contextul dreptului privind media. S-a dovedit mai târziu că un reporter de la *The Times* a spart un email pentru a descoperi identitatea lui NightJack. Incidentul, incluzând acțiunea din fața Înaltei Curți, a ajuns să fie cercetat de către Comisia de anchetă Levenson și a condus la prezentarea de scuze publice ofițerului de poliție din partea redactorului ziarului *Times*¹⁹.

22. În *SRJ c. Persoană(e) necunoscută, autor și comentator al unor bloguri de Internet*²⁰, Sir David Eady a avut de analizat un conflict legat de protecția confidențialității. Autorul

¹⁶ A se vedea *The Public Guardian v JM & Associated Newspapers Limited* [2014] EWCOP 7; *The Press Association c. Newcastle Upon Tyne Hospitals Foundation Trust* [2014] EWCOP 6. Cf. *A c. BBC* [2014] UKSC 25 unde Curtea Supremă a recunoscut o competență de a proteja identitatea unei părți sau a unui martor, care derivă din *common law*.

¹⁷ *A. Mikhailova*, Așa cum am constatat, îi luați pe bloggeri pe riscul vostru, *Sunday Times* (21 iunie 2009).

¹⁸ [2009] EWHC 1358 (QB).

¹⁹ (<http://www.bbc.com/news/uk-16936408>).

²⁰ [2014] EWHC 2293.

anonim a cel puțin două bloguri a publicat informații confidențiale despre reclamant. Reclamantul a încercat să afle identitatea blogger-ului anonim de la foștii avocați ai acestuia. Avocații s-au opus cererii, invocând faptul că identitatea autorului făcea obiectul unui privilegiu juridic profesional absolut; mai mult, aceasta se bucura de protecția informațiilor confidențiale. Curtea a reținut că, în condițiile în care era limpede că protecția identității blogger-ului era de o importanță capitală când acesta a solicitat consiliere juridică, interesul deplin legitim al reclamantului de a obține reparații juridice de la blogger nu cântărea mai greu decât obligația de confidențialitate a avocatului. Rezultatul a fost atins în baza unei aplicații deplin convenționale a bine-stabilitelor principii de *common law* în privința informațiilor confidențiale și fără vreun sprijin în protecția oferită de drepturile din Convenția europeană. Rămâne de văzut dacă există și alte circumstanțe în care identitatea unei persoane nu reprezintă „doar o informație de fundal neutru”, ci mai degrabă o informație confidențială, protejată în consecință.

Discursul anonim și dreptul la viață privată pe Internet

23. Când am vorbit ultima dată, în 2012²¹, despre o temă similară, aproximativ 2.4 miliarde de oameni erau utilizatori de internet. Până la sfârșitul anului 2014, se presupune că numărul va crește până la 3 miliarde sau aproximativ 40% din populația globului²². Această perspectivă oferă oportunități fără precedent pentru discursul public. Așa cum a spus Curtea Supremă a SUA în *Reno c. ACLU* în 1997:

„Prin intermediul grupurilor de chat, fiecare persoană care dispune de o linie telefonică poate deveni un crainic al orașului, cu o voce care rezonază la distanțe mai mari dacă s-ar afla la orice altă tribună”²³.

Într-o etapă anterioară a aceluiași fenomen, Internetul a fost catalogat drept „forma cea mai entuziastă a discursului de masă dezvoltată până acum” și aceasta ar implica, așadar, cel mai înalt nivel de protecție.

24. Comunicarea de pe internet implică în mod similar drepturile întemeiate pe art. 8. Așa cum s-a reținut adesea atât la Strasbourg, cât și în instanțele naționale, câmpul de aplicare al art. 8 depășește cu mult subiectul „vieții private” și cuprinde autonomia și propria dezvoltare persoanei, precum și dreptul de a întreține relații cu alții²⁴. Internetul oferă oportunități fără precedent pentru o astfel de dezvoltare personală.

25. În contextul discursului anonim, drepturile unui autor întemeiate pe articolul 8 din Convenția Europeană îi consolidează acestuia drepturile prevăzute de articolul 10. Așa cum a reținut Raportorul Special al ONU Frank La Rue în raportul său adresat Consiliului Drepturilor Omului²⁵: „De-a lungul istoriei, dorința oamenilor de a se angaja în dezbateri legate de subiecte controversate din sfera publică a fost întotdeauna legată de posibilitățile de

²¹ Este o temă pe care am abordat-o anterior într-o prelegere în fața Uniunii Avocaților și Juriștilor Evrei din Regatul Unit, la o prelegere din 28 noiembrie 2012 (<http://www.supremecourt.uk/docs/speech-121128.pdf>).

²² (<http://www.internetlivestats.com/internet-users/>)

²³ 521 US 844 (1997).

²⁴ A se vedea *Buxton*, *Private Life and the English Judges*, in *Oxford Journal of Legal Studies* (2009) 29(3), p. 413.

²⁵ A/HRC/17/27.

a o face în anonim. Internetul le permite persoanelor să acceseze informații și să se angajeze în dezbateri publice fără a-și dezvălui identitățile reale”.

26. Totuși, această evoluție rapidă a făcut să devină mai facil, atât pentru actorii statali, cât și pentru cei non-statali, să acceseze informația confidențială și discuțiile dintre particulari. Situația a condus la ceva asemănător unei curse a înarmării tehnologice. În China, utilizatorii microblogurilor de tip Twitter numite „Weibo” au introdus reguli referitoare la înregistrarea numelui real. Acest pas a condus la introducerea cenzurii directe și a celei indirecte deopotrivă: politica a fost considerată atât de nepopulară, încât chiar Weibo a început eliminarea automată a secțiunilor privitoare la înregistrarea numelui real. Asemenea politici pot comporta și alte riscuri. Când Coreea de Sud a promovat o politică similară, datele personale ale 35 de milioane de utilizatori au fost șterse după un atac al hackerilor.²⁶ Gravitatea unei asemenea pierderi este accentuată de faptul că datele includ nume reale; cu siguranță că din asemenea motive informația personală privind *identitatea* se bucură de protecția legislației europene și a celei din Regatul Unit.

27. În Statele Unite, dreptul la anonim a fost consacrat indirect, atunci când s-a reținut că libertatea de exprimare justifică un „drept de a *citi* în anonim”, de pildă, în *United States c. Rumely*²⁷. Un exemplu tipic de utilizatori care iau frâiele în mâinile lor este oferit de dezvoltarea „TOR”, un program informatic gratuit care le permite utilizatorilor să navigheze și să comunice pe Internet sub cel mai sigur anonim.

28. Ironia constă bineînțeles în faptul că, de vreme ce Internetul susține libertatea de exprimare prin găzduirea (relativă) a discursului anonim, tocmai această tehnologie a erodat anonimul. Așa cum o pot atesta Guido Fawkes și Night Jack, astăzi bloggerii anonimi pot să-și protejeze mai greu identitățile decât enigmaticul Junius în secolul al XVIII-lea.

29. Cum rămâne atunci cu protecția juridică? Nu este surprinzător faptul că cea mai puternică protecție a discursului anonim poate fi identificată în dreptul Statelor Unite. În *McIntyre c. Ohio Elections Commission*, un caz vizând o lege care interzicea literatura politică anonimă, a rămas celebră următoarea afirmație a judecătorului Stevens:

„Conform Constituției noastre, scrierea anonimă de pamflete nu este o practică dăunătoare, frauduloasă, ci o onorabilă tradiție a pledoariei și a opoziției. Anonimul este o pavăză împotriva tiraniei majorității”²⁸.

30. Cu toate acestea, așa cum o ilustrează cazul NightJack, în temeiul dreptului englez și european, va exista întotdeauna o tensiune acolo unde identitatea autorului reprezintă o chestiune de interes public și dezvăluirea sa se bazează pe drepturile din art. 10 care pot ceda în fața drepturilor autorului susținute de art. 8. La fel se poate susține că în foarte multe cazuri interesul public de a cunoaște identitatea autorilor anonimi va fi depășit de interesul public de a auzi ceea ce au ei de spus.

31. Un argument asemănător există și în contextul discursului confidențial; posibilitatea supravegherii este de natură a da naștere unui efect de descurajare. Un sfat adesea repetat este „să nu spui nimic pe Internet din ceea ce nu ai striga într-o încăpere plină cu oameni”. Însă există foarte multe lucruri pe care un individ ar trebui să poată să le spună și pe care nu ar dori să le strige într-o încăpere aglomerată. Această viziune a fost accentuată în opinia disidentă a

²⁶ (<http://www.bbc.co.uk/news/technology-14323787>)

²⁷ 345 US 41, 57

²⁸ 514 US 334 (1995).

lui Chief Justice Rehnquist în cazul *Bartnicki c. Vopper*²⁹ la Curtea Supremă, care a vizat publicarea de către un jurnalist a unei conversații telefonice ilegal interceptate dintre funcționari ai sindicatelor. Majoritatea judecătorilor Curții au opinat că protecția confidențialității a fost depășită de protecția Primului Amendament referitoare la publicarea chestiunilor de interes public. Chief Justice a respins această analiză, argumentând că:

„Decizia [majorității] mai degrabă ignoră decât urmărește scopurile Primului Amendament, descurajând prin urmare discursul a milioane de americani care utilizează tehnologia electronică pentru a se exprima zilnic”.

32. Acest caz din 2001 dobândește o nouă complexitate în condițiile în care în anumite zone din media se utilizează pe scară largă hackingul telefoanelor. În perioada recentă, jurnaliștii au fost ei înșiși victimele intruziunilor în viața lor privată. Înțeleg că Biroul Jurnalismului de Investigație contestă legile interne (în special Regulamentul Legii reglementării competențelor de Investigare din 2000) la Strasbourg, în procedură accelerată³⁰. Este de un oarecare interes faptul că acest caz este analizat atât din perspectiva art. 8, cât și din perspectiva art. 10.

33. Merită subliniat faptul că libertatea presei nu este protejată în mod expres de art. 10 din Convenție, spre deosebire de ceea ce se întâmplă în dreptul american, unde Primul Amendament prevede că „Congresul nu va adopta nicio lege [...] care să îngreuească libertatea de exprimare sau *cea a presei*”³¹. Într-o anumită măsură, Strasbourg-ul a suplinit acest deficit, dezvoltând un bloc jurisprudențial care circumscrie natura și limitele libertății presei ca un subansamblu al articolului 10³². Un foarte limpede exemplu poate fi identificat în cazurile de protecție a sursei jurnaliștilor, cu precădere în cauza *Goodwin*³³. Cazurile ce au urmat acestei hotărâri-reper ilustrează ce este cu adevărat protejat în contextul dreptului publicului de a primi informații corecte, nu și în cel al dreptului presei de a le transmite³⁴.

34. Dacă analiza rațiunilor pe care se bazează libertatea presei este corectă, s-ar putea sugera că, rămânând neschimbate celelalte lucruri, autorul anonim al unui blog ar trebui să se bucure de o protecție comparabilă cu protecția surselor anonime ale presei. Un răspuns în favoarea acestei opinii l-ar putea constitui împrejurarea că jurisprudența Strasbourg-ului a dezvoltat un întins bloc jurisprudențial despre îndatoririle și responsabilitățile presei. O

²⁹ 532 US 514 (2001). Judecătorul Scalia și Judecătorul Thomas s-au raliat opiniei sale disidente.

³⁰ (<http://www.thebureauinvestigates.com/2014/09/14/a-summary-of-the-bureaus-application-to-the-europeancourt-of-human-rights/>)

³¹ Pentru o elucidare a semnificației acestei prevederi din dreptul SUA de către un judecător asociat al Curții Supreme a SUA, a se vedea *P. Stewart, Or of the Press*. Pentru o abordare mai recentă, a se vedea *C Baker, The Independent Significance of the Press Clause under Existing Law*. Ambele sunt retipărite în *Barendt* (ed.), *Freedom of the Press*, 2009.

³² Un sentiment admirabil exprimat într-un discurs ținut de către Lady Justice Arden la Cardiff Law School; *Media Intrusion and Human Rights: Striking the Balance*: (<http://www.judiciary.gov.uk/wpcontent/uploads/JCO/Documents/Speeches/lj-arden-speech-media-intrusion-cardiff.pdf>).

³³ *Goodwin v UK* (16/1994/463/544) (1996) 1 BHRC 81

³⁴ A se vedea, în special, *Tillack c. Belgia* (20477/05) și *Voskuil c. Olanda* (64752/01) (2008) 24 BHRC 306.

reflectă art. 10 parag. 2 care, în mod excepțional pentru Convenție, statuează că exercitarea dreptului la libertatea de exprimare „comportă îndatoriri și responsabilități”³⁵.

35. Este bine-cunoscut faptul că cei care utilizează internetul de multe ori nu pot fi trași la răspundere. Este notoriu cât de ușor este să încalci ordinele instanței în activitățile online și este notorie dificultatea de a pune în executare remediile juridice împotriva autorilor, nu în ultimul rând din cauza caracterului internațional al comunicațiilor pe internet.

36. Probabil că art. 10 alin. (2) furnizează răspunsul. S-ar putea sugera faptul că dezvoltarea dreptului în privința îndatoririlor și responsabilităților discursului anonim este preferabilă descurajării create prin teama expunerii. Așa cum a spus-o Președintele Family Division, de vreme ce internetul prezintă provocări enorme: „Dreptul trebuie să se dezvolte și să se adapteze, așa cum a făcut-o întotdeauna de-a lungul anilor, ca răspuns la alte tehnologii revoluționare. Nu trebuie să ne ridicăm mâinile a disperare și să suspinăm că internetul nu poate fi controlat. Nici nu putem abandona, pur și simplu, principiile juridice de bază”³⁶.

37. Mai mult, lipsa unui principiu clar sau coerent în jurisprudența Strasbourg-ului nu interzice dezvoltarea unui bloc coerent în dreptul intern. În *Kennedy c. The Charity Commission*³⁷, s-a argumentat în fața Curții Supreme că art. 10 impunea o obligație pozitivă a autorităților publice de a dezvălui informațiile de un real interes public. M-am raliat majorității judecătorilor Curții Supreme, exprimându-mi îndoielile în legătură cu faptul că Strasbourg-ul a mers atât de departe. Totuși, am reținut că principiul de *common law* al justiției deschise oferea modalități de acces la asemenea informații fără a fi fost necesară invocarea art. 10.

38. Această hotărâre, dar și altele³⁸, demonstrează că în *common law* continuă să se dezvolte, alături de drepturile garantate prin Convenție, protecția juridică care completează aceste drepturi; cum a lăsat să se înțeleagă Lordul Mance în *Kennedy*, asemenea evoluții pot fi „inspirate”³⁹ de drepturile din Convenție, fără a se baza pe acestea. Precum memorabil a spus-o Lordul Birminham în *R(on the application of Ullah) c. Special Adjudicator*:⁴⁰ „Ține, desigur, la aprecierea statelor membre să asigure drepturi *mai generoase* decât cele garantate prin Convenție, însă o asemenea prevedere nu ar trebui să fie produsul interpretării Convenției de către instanțele naționale [...] Sarcina instanțelor naționale este să țină pasul cu jurisprudența Strasbourg-ului, așa cum evoluează ea în timp: nu mai mult, însă cu siguranță nu mai puțin”.

³⁵ Așa cum a reținut Egbert Myjer, un fost judecător de la Strasbourg, About court jesters: Freedom of expression and duties and responsibilities of journalists, în *Freedom of Expression: Essays in honour of Nicolas Bratza* (2012) 111-136.

³⁶ *Re J (A child)* [2013] EWHC 2694 (Fam), [43], per Sir James Munby P.

³⁷ [2014] UKSC 20.

³⁸ De exemplu, *R(Daly) c. Secretary of State for the Home Department* [2001] 2 AC 532, *A c. Secretary of State for the Department (No.2)* 2 AC 221, *R(Osborn) c. Parole Board* [2013] 3 WLR 1020.

³⁹ *Kennedy*, [46]

⁴⁰ [2004] 2 AC 323, [20] subliniere adăugată.

Concluzie

39. În impresionantul său raport, Sir Brian Leveson a stabilit chestiunea privilegiilor presei după cum urmează: „Presa liberă este aptă să îndeplinească funcții valoroase pe care comunicarea liberă individuală nu le-ar putea asigura. Este o consecință a poziției presei ca instituție de putere capabilă să se ridice și să rostească adevărul în fața puterii”⁴¹.

40. Cu toate acestea, într-o eră a Internetului, instituțiile de presă nu dețin monopolul rostirii adevărului în fața putere. Decizia *Kennedy* a atras atenția asupra rolului jucat de „câinii de pază”, din rândul cărora presa este doar exemplu, chiar dacă este cel mai proeminent și, fără îndoială, cel mai important⁴². Întinderea acestui rol nu a fost stabilită⁴³, și se va vedea cum va fi dezvoltat el în viitor. Ceea ce este limpede e că drepturile de care beneficiază utilizatorii de internet trebuie protejate, în anumite condiții, cu fermitate.

41. În ultimul an, fostul Procuror General a anunțat că va publica note orientative dedicate canalelor de mass-media electronică⁴⁴. Asemenea decizii recunosc faptul că textele publicate pe Internet constituie instrumente formidabile de exprimare, care ridică însă noi provocări.

42. Așa cum sper că v-am convins, Internetul oferă noi frontiere pentru discursul public, iar modul în care legea protejează atât viața privată, cât și libertatea de exprimare necesită o analiză atentă în acest context. Analogiile cu jurnalismul tradițional tipărit se pot dovedi inutile, iar distincțiile nete între discursul public și cel privat se vor dovedi greu de menținut într-un context în care asemenea diferențieri sunt adeseori vagi. Există un context în care drepturile consacrate în art. 8 sunt de o importanță fundamentală. Dreptul trebuie să reflecte importanța protejării acestei noi platforme de exprimare, recunoscând în același timp nevoia de a determina îndatoririle și responsabilitățile celor care exercită aceste drepturi vitale.

43. Vă mulțumesc!

⁴¹ An inquiry into the culture, practices and ethics of the press: Volume 1, 6.1.

⁴² A se vedea, de exemplu, *Társaság a Szabadságjogokért v Hungary* (2011) 53 EHRR 3 la [26].

⁴³ Cum a reținut O’Byrne în nota sa de caz asupra *Kennedy*. [2014] EHRLR, 284 et seq.

⁴⁴ (<http://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/the-war-on-twitter-social-media-sites-threaten-justicesystem-warns-attorney-general-8981287.html>)